

NAVODILO 1

Revizorjevi postopki pri preprečevanju pranja denarja

**SLOVENSKI INŠTITUT ZA REVIZIJO
LJUBLJANA, september 2002**

Vse pravice pridržane

Kazalo:

<u>NAMEN IN OSNOVNI POJMI NAVODILA</u>	3
UVOD	3
OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV	3
PРАВNA PODLAGA	4
<u>POTEK REVIDIRANJA</u>	5
SKLENITEV POSLA	5
NAČRTOVANJE DELA IN OCENA TVEGANJA	5
OMEJITVE PRI REVIDIRANJU	6
<u>REVIDIRANJE ORGANIZACIJ IZ 2. ČLENA ZAKONA</u>	7
<u>REVIZOR IN PRANJE DENARJA</u>	10
IDENTIFIKACIJA	10
VODENJE EVIDENC	10
INDIKATORJI SUMLJIVIH TRANSAKCIJ PRANJA DENARJA	10
IZOBRAŽEVANJE	11
DOKUMENTACIJA	11
REVIDIRANJU SORODNE STORITVE IN PREPREČEVANJE PRANJA DENARJA	12
POSTOPKI OB SUMU PRANJA DENARJA	12
<u>POROČANJE</u>	13
<u>DATUM UVELJAVITVE NAVODILA</u>	15
PRILOGA 1: "PREDLOG INDIKATORJEV SUMLJIVIH TRANSAKCIJ PRANJA DENARJA"	16
PRILOGA 2: "IZJAVA POSLOVODSTVA O VPLETENOSTI V KAZNIVA DEJANJA"	17

NAMEN IN OSNOVNI POJMI NAVODILA

Uvod

Omenjena navodila je sprejel revizijski svet Slovenskega inštituta za revizijo na podlagi 3. točke, prvega odstavka 18. člena zakona o revidiranju (Uradni list RS, št. 11/01), ter 1. točke 15. člena statuta Slovenskega inštituta za revizijo.

Namen navodila je seznaniti revizorja z njegovimi nalogami, ki izhajajo iz zakona o preprečevanju pranja denarja (Uradni list RS, št. 79/01; v nadaljevanju: zakon) in Navodil o pooblaščenju, načinu izvajanja notranje kontrole, hrambi in varovanju podatkov, vodenju evidenc in strokovnem usposabljanju delavcev organizacij, revizijskih družb, samostojnih revizorjev in pravnih ali fizičnih oseb, ki opravljajo računovodske storitve ali storitve davčnega svetovanja (Uradni list RS, št. 6/02; v nadaljevanju: navodilo), opredeliti pojme povezane s pranjem denarja in opozoriti na mednarodne standarde revidiranja, ki jih je potrebno uporabljati pri izvajanju omenjenega navodila.

Namen pranja denarja je predvsem na hiter in neopazen način premoženje oddaljiti od njegovega vira, zato so podjetja uporabljena predvsem kot kanali za pretakanje premoženja, pridobljenega s kaznivim dejanjem, ne pa z namenom prisvajanja njihovih sredstev, kot je to značilno za storjene prevare v podjetjih. Ker pranje denarja ponavadi nima neposrednega vpliva na računovodske izkaze podjetja, ki je člen v verigi pranja, je to razlog, da ga revizor v okviru izvajanja rednih revizijskih postopkov odkrije še težje kot prevare.

Revizor pa se mora zavedati, da se problemom, povezanim s pranjem denarja ne more izogniti, saj ima vpletenost podjetja v tovrstna kazniva dejanja posredne vplive na računovodske izkaze. Tu imamo v mislih predvsem nevarnost kazenskih postopkov proti podjetju, zasego premoženja, omajan ugled in podobno. Prav zaradi tega mora revizor del svoje pozornosti pri revidiranju računovodskih izkazov posvetiti tudi temu področju.

Navodilo obravnava naslednja področja:

- postopki sklepanja posla in dolžnosti revizorja v zvezi s tem,
- načrtovanje dela in ocena tveganja,
- omejitve pri revidiranju,
- postopki ob znaku pranja denarja,
- revidiranju sorodne storitve in preprečevanje pranja denarja,
- indikatorji (kazalci) sumljivih transakcij pranja denarja,
- dolžnost izobraževanja osebja revizijske družbe,
- vrste dokumentacije in način hranjenja,
- vrste in namen revizorjevega poročanja.

Opredelitev osnovnih pojmov

Pranje denarja je ravnanje, s katerim se prikriva izvor denarja ali premoženja, pridobljenega s kaznivim dejanjem. Ravnanja, ki jih lahko smatramo za pranje denarja so:

- zamenjava ali kakršenkoli prenos denarja ali premoženja, ki izvira iz kaznivega dejanja,
- pridobitev, posest ali uporabo denarja ali premoženja, ki izvira iz kaznivega dejanja,
- prikrievanje prave narave, izvora, nahajanja, gibanja, razpolaganja, lastništva, ali pravic v zvezi z denarjem ali premoženjem, ki izvira iz kaznivega dejanja,

- prikrivanje nezakonito pridobljenega družbenega premoženja in družbenega kapitala pri lastninskem preoblikovanju podjetij.

Indikator sumljive transakcije pranja denarja je opis primera slabe prakse ravnanja stranke ali neobičajni poslovni dogodek, ki ni v skladu s strankinim načinom poslovanja in pomagajo revizorju pri prepoznavanju transakcij in oseb, v zvezi s katerimi obstajajo razlogi za sum pranja denarja.

Organizacije so družbe iz 2. člena zakona o preprečevanju pranja denarja (Ur. l. RS, št. 79/2002) in jim zakon nalaga posebne dolžnosti, povezane s preprečevanjem pranja denarja. Pri omenjenih družbah se na podlagi izkušenj tudi največkrat pojavlja vpletenost v pranje denarja.

Naročnik je pravna oseba, pri kateri revizor opravlja **svoje storitve**.

Revizijska družba v tem navodilu pomeni pravno osebo iz 4. člena zakona o revidiranju (Uradni list RS, št. 11/01) oziroma samostojnega revizorja iz 4. člena zakona o revidiranju.

V navodilu je s pojmom **zakon** mišljen zakon o preprečevanju pranja denarja (Uradni list RS, št. 79/2002).

Kot **Urad** je v navodilu mišljen Urad za preprečevanje pranja denarja iz 13. člena ZPPDen-1 in opravlja naloge iz tretjega poglavja zakona.

Pravna podlaga

Revizor mora za pravilno razumevanje navodila, odgovornosti, ki jih prevzema kot pomemben člen v boju proti pranju denarja in v navodilu predvidenih postopkov, poznati tudi glavne pravne akte, ki urejajo področje pranja denarja pri nas in v Evropski uniji. Seznaniti se mora **vsaj** z določili:

- smernice Evropske skupnosti številka 91/308/EEC ter njenimi spremembami in dopolnitvami,
- zakona o preprečevanju pranja denarja (Ur. l. RS, št. 79/01 s spremembami in dopolnitvami),
- Kazenskega zakonika Republike Slovenije (Ur. l. RS, št. 23/99),
- Zakon o kazenskem postopku (Ur.l. RS, št. 63/94,25/96,39/96,5/98,49/98, 72/98, 66/00 in 111/01);
- Navodila o pooblaščenju, načinu izvajanja notranje kontrole, hrambi in varovanju podatkov, vodenju evidenc in strokovnem usposabljanju delavcev organizacij, revizijskih družb, samostojnih revizorjev in pravnih ali fizičnih oseb, ki opravljajo računovodske storitve ali storitve davčnega svetovanja (Ur. l. RS, št. 6/02; v nadaljevanju: **navodilo**);
- Uredbe o metodologiji za notranjo kontrolo v organizacijah iz 2. člena zakona o preprečevanju pranja denarja (Ur. l. RS, št. 62/96).
- Odredba o organizacijah, ki jih ni potrebno identificirati pri opravljanju določenih transakcij (U.l. RS, št. 84/2001; velja od 27.10.2001);
- Navodilo o načinu sporočanja podatkov Uradu Republike Slovenije za preprečevanje pranja denarja (Ur. l. RS, št. 84/2001; velja od 27.10.2001);
- Zakon o odgovornosti pravnih oseb za kazniva dejanja (Ur.l. RS, št. 59/99);
- Zakon o bančništvu (Ur.l. RS, št. 7/99, 102/00 in 59/01);
- Zakon o deviznem poslovanju (Ur.l. RS, št. 1/91, 71/93, 63/95 in 23/99);

Revizijska družba mora zagotoviti kontinuirano spremljanje novosti s področja pranja denarja, predvsem spremembe zakonodaje s tega področja in pa spreminjanja pojavnih oblik pranja denarja.

Pri opravljanju postopkov v zvezi s preprečevanju pranja denarja mora revizor upoštevati predvsem MSR 220, 230, 240, 250, 300, 310, 500, 530, 560, 580, 700 in druge.

POTEK REVIDIRANJA

Sklenitev posla

Revizor mora še pred sklenitvijo posla z naročnikom ugotoviti, ali ima le-ta kakršnekoli obveznosti v skladu z zakonom. Iz tega vidika loči naročnike na tiste, ki jim zakon nalaga dodatne obveznosti in tiste, ki jih zakon neposredno ne omenja.

Prav tako mora proučiti, ali v zvezi z njim obstaja tveganje vpletenosti v pranje denarja. Pri tem mora v zadostni meri spoznati dejavnost naročnika, značilnosti njegovega poslovanja, obseg gotovinskih transakcij oziroma verjetnost, da bi se med revidiranjem pojavili kateri izmed indikatorjev sumljivih transakcij ali dejanj posloводства oziroma zaposlencev naročnika, ki bi nakazovali na pranje denarja.

Načrtovanje dela in ocena tveganja

Pri načrtovanju revizijskega posla je potrebno posebno pozornost posvetiti spoštovanju zakonodaje s področja pranja denarja predvsem pri organizacijah, saj jim le-ta nalaga posebne dolžnosti v zvezi s preprečevanjem pranja denarja.

Revizor mora delo načrtovati tako, da bo dosegel vse zastavljene revizijske cilje ter upošteval možnost pojava kaznivega dejanja pranja denarja. Za uresničitev revizijskega načrta je predvsem pomembno, da revizijsko osebje pozna problematiko pranja denarja in dolžnosti, ki jih zakonodaja nalaga njemu in naročniku revizije.

V okviru ocenjevanja tveganja pri delovanju mora revizor zbrati tudi zadostne informacije za določitev *ocene tveganja vpletenosti naročnika v pranje denarja*. Pri tem mora upoštevati predvsem dejavnike, povezane z:

- oceno posloводства in zaposlenih glede odnosa in poznavanja problematike pranja denarja;
- dejavnostjo naročnika (nekateri dejavnosti so primernejše za pranje denarja);
- obsegom in deležem gotovinskega poslovanja naročnika;
- organiziranostjo naročnika;
- poslovanjem s tujino;
- poznavanjem predvsem tujih lastnikov naročnika;
- značilnostmi poslovnih partnerjev naročnika;
- delovanjem notranje revizijske službe in podobno;

Če revizor oceni, da v zvezi z naročnikom obstoji tveganje vpletenosti v pranje denarja, mora revizijske postopke načrtovati tako, da pridobi ustrezna zagotovila, da vanj ni bil vpleten. Pri

načrtovanju revizijskih postopkov mora upoštevati značilnosti dogodkov, povezanih s pranjem denarja oziroma njegove najpogostejše metode, kot so:

- zamenjava valut,
- tihotapljenje gotovine,
- zadolževanje na podlagi depozitov,
- uporaba fiktivnih družb,
- dejavnosti z gotovinskimi iztržki,
- gotovinska prodaja blaga večjih vrednosti,
- fiktivnih poslov, kjer nasproti denarnemu ne teče tudi blagovni oziroma storitveni tok, in podobno.

V zvezi s pranjem denarja se pojavlja tudi problem tveganja bodočega poslovanja podjetja, in sicer tako za tista podjetja, ki so vpletena v tovrstna kazniva dejanja kot tudi za tista, ki so poslovno vezana nanje. Zato je revizorjeva dolžnost, da ustrezno oceni omenjeno tveganje, pri tem pa upošteva predvsem naslednje dejavnike:

1. osumljenim podjetjem se lahko zaseže premoženje oziroma začasno ustavi njihovo poslovanje;
2. podjetje, v lasti pralcev denarja, lahko služi le kot krinka, saj niso nikoli imeli resnega namena trajno opravljati dejavnost in ga lahko v vsakem trenutku sami ukinejo, s tem pa se tudi zabrišejo sledi, ki bi lahko nakazovale na pranje denarja;
3. podjetje, ki poslovno sodeluje s podjetjem, osumljenim pranja denarja lahko tudi samo izgubi poslovni ugled, njegovo poslovanje lahko postane moteno zaradi odvisnosti od takega podjetja, in podobno;

Revizor se mora seznaniti s sistemom računovodenja naročnika in sistemom notranjega kontroliranja ter oceniti ali je sistem postavljen tako, da zmanjšuje tveganje pojava prevar, napak ali kaznivih dejanj.

Ker so dejanja pranja denarja storjena premišljeno, je verjetnost da jih bo revizor odkril, majhna, kljub temu, da so vsi revizijski postopki ustrezno načrtovani in je revizija opravljena v skladu z vsemi pravili revidiranja.

Omejitve pri revidiranju

Revizor ne more prevzemati odgovornosti za vpletenost naročnika v pranje denarja in tudi ne more dajati zagotovil v zvezi s tem. O tem mora po potrebi naročnika pred sklenitvijo posla tudi seznaniti.

Kljub temu pa mora revizor načrtovati in izvesti revizijo z neko mero strokovne nezaupljivosti in se zavedati, da utegnejo obstajati okoliščine ali dogodki, ki nakazujejo vpletenost naročnika v pranje denarja.

Od poslovodstva naročnika mora pridobiti tudi izjavo, da ga je seznanilo z vsemi kršitvami zakonodaje s področja pranja denarja ter da proti naročniku ali njegovemu zaposlencu ne tečejo sodni postopki v zvezi s pranjem denarja.

REVIDIRANJE ORGANIZACIJ IZ 2. ČLENA ZAKONA

Kot organizacije so v zakonu opredeljene:

1. bankah, hranilnicah in podružnicah tujih bank,
2. hranilno kreditnih službah,
3. organizacijah, ki opravljajo plačilni promet,
4. pošti,
5. investicijskih in pokojninskih skladih, investicijskih družbah in družbah za upravljanje investicijskih skladov,
6. borzah, borzno posredniških družbah in podružnicah borzno posredniških družb,
7. zavarovalnicah,
8. igralnicah in drugih koncesionarjih za posebne igre na srečo,
9. menjalnicah,
10. zastavljalnicah,
11. pravnih in fizičnih osebah, ki opravljajo posle v zvezi z dejavnostjo:
 - a) prodaje in nakupa terjatev
 - b) faktoringa
 - c) upravljanja premoženja za tretje osebe
 - d) izdajanja plačilnih in kreditnih kartic ter poslovanja z njimi
 - e) leasinga
 - f) organiziranja potovanj
 - g) prometa nepremičnin
 - h) hrambe v sefih
 - i) prometa plemenitih kovin in dragih kamnov ter izdelkov iz njih
 - j) izdajanja garancij in drugih jamstev
 - k) kreditiranja in kreditnega posredovanja
 - l) dajanja posojil in posredovanja pri sklepanju posojilnih poslov
 - m) posredovanja pri prodaji zavarovalnih polic

Revidiranju omenjenih družb mora revizor posvetiti še posebno pozornost, saj se na njih na eni strani nanašajo posebne zakonske zahteve v zvezi s preprečevanjem pranja denarja, na drugi strani pa so le-te tudi največkrat vpletene v pranje denarja.

Zakon jim nalaga dolžnost:

1. identifikacije,
2. sporočanja,
3. imenovanja pooblaščenca in namestnikov za sporočanje Uradu,
4. izobraževanja kadrov,
5. vodenje evidenc,
6. hranjenje podatkov in pripadajoče dokumentacije,
7. sestave seznama indikatorjev za prepoznavanje sumljivih transakcij, in
8. vzpostavitev sistema notranjega kontroliranja za preprečevanje pranja denarja.

Revizor v okviru opravljanja pregleda spoštovanja zakon nima pravice od organizacije zahtevati podatkov, ki v skladu z 31. členom omenjenega zakona veljajo za uradno tajnost. Na to mora naročnika tudi opozoriti.

Revizor je dolžan preveriti spoštovanje zakonodaje s področja pranja denarja, in sicer tako, da načrtuje ustrezne revizijske postopke, na podlagi katerih bo v zvezi s tem pridobil ustrezna zagotovila, če pa ima organizacija ustrezno službo notranjega nadzora, lahko zagotovila v zvezi s tem pridobi na podlagi ocene njenega dela.

Za revidiranje organizacij, mora revizor sestaviti tako revizijsko ekipo, ki ima s področja njenega poslovanja zadostne izkušnje oziroma mora delo svojih pomočnikov ustrezno nadzirati.

V okviru preverjanja delovanja notranjih kontrol naročnika revizor tudi preveri, ali organizacija mora imeti oziroma ima vzpostavljen sistem notranjih kontrol, ki omogočajo nadzor nad izvajanjem nalog preprečevanja pranja denarja. Revizor mora nadziranje izvajanja ukrepov preprečevanja pranja denarja obravnavati kot obvezno sestavino vodenja. Pooblaščenca za razpolaganje s sredstvi in odobravanje transakcij naj bi zagotovili poslovodstvu, da nadzirajo izvajanje ukrepov. Notranje kontrole v zvezi s preprečevanjem pranja denarja se morajo nanašati predvsem na zagotavljanje pravilnosti izvajanja:

- identifikacije,
- sporočanja podatkov o gotovinski transakciji ali osebah Uradu,
- dnevno poročanje organizacijskih delov o denarnih transakcijah nad določenim zneskom,
- začasne ustavitve transakcije,
- posredovanja podatkov, informacij in dokumentacije na zahtevo Urada,
- vodenja evidenc,
- hranjenja podatkov in pripadajoče dokumentacije,
- imenovanja pooblaščenca in enega ali več namestnikov pooblaščenca,
- sestavljanja in dopolnjevanja seznama indikatorjev za prepoznavanje sumljivih transakcij,
- varovanja uradne tajnosti v zvezi s sporočanjem nekaterih podatkov in dokumentacije.

V zvezi z izvajanjem notranje kontrole mora organizacija razpolagati z notranjim aktom, kjer določi in razmeji odgovornost med poslovodstvom organizacije, organizacijskih enot oziroma podružnic, pooblaščencom, namestnikom pooblaščenca in drugimi službami organizacije.

Identifikacija stranke in transakcije

Revizor se mora prepričati, da ima organizacija, ki jo revidira ali z njo poslovno sodeluje tudi po drugih poslih, vzpostavljene ustrezne postopke in mehanizme za zakonsko zahtevano identifikacijo stranke ter da te postopke tudi ustrezno izvaja. Postopke identifikacije mora imeti zapisane v svojem notranjem aktu. V zvezi s tem mora preveriti ali:

- identifikacijo izvaja v zakonsko predvidenih situacijah (5. člen zakona),
- identifikacijo strank izvaja na podlagi z zakonom predvidenih dokumentov (7. člen zakona),
- se pri identifikaciji zbirajo ustrezni podatki (6. in 38. člen zakona), ter
- v postopkih identifikacije pridobiva ustrezne izjave (8. člen zakona).

Posebej mora biti pozoren na ugotovitve organizacije kot so:

- stranka posreduje lažne podatke o naslovu, imenih in rojstnih podatkih vodilnih uslužbencev
- stranka se brani predati potrebne podatke po zakonu.

Revizor se mora prepričati, da organizacija zadrži izvedbo transakcij, dokler ne pridobi vseh podatkov, ki so potrebni za identifikacijo stranke.

Sporočanje Uradu

Revizor preveri, ali se gotovinske transakcije poročajo v skladu z zakonom pravočasno, ali se upošteva vrednost transakcije, ki jo je potrebno poročati in ali so poti poročanja pravilne. Poleg tega mora biti pozoren tudi na redno letno poročanje Uradu v skladu z navodili.

Prav tako preveri, ali organizacija ima oziroma mora imeti imenovano odgovorno osebo (pooblaščenec), ki skrbi za to, da se sumljive transakcije pravilno in pravočasno poročajo, preveri odgovornost za sporočanje sumljivih transakcij (navadno mora biti to vodja organizacijske enote, kjer se posel izvaja), povezave in sodelovanje med vodji enot in pooblaščenecem.

Vodenje evidenc oziroma dokumentacija

Ena glavnih nalog organizacij v skladu z zakonom je vodenje evidenc in pripadajoče dokumentacije. Zato mora revizor preveriti, ali naročnik vodi vse z zakonom predpisane evidence.

Pri preverjanju skladnosti dokumentacije in evidenc z zakonom se mora revizor predvsem prepričati, da:

- je dokumentacija vodena po kronološkem zaporedju, ter
- organizacija razpolaga z vso potrebno dokumentacijo, ki jo zakon in navodila predvidevajo.

Revizor se mora prepričati, da naročnik zadrži evidentiranje transakcij, dokler ne pridobi zadostnih dokazil in evidenc, ki so potrebne za njeno evidentiranje. Revizor mora biti še posebej pozoren v primeru, ko je zahteval določeno število potrditev stanj, pa se stranke niso odzvale ali so navedle drugačne podatke.

Hranjenje dokumentacije in varovanje uradne tajnosti

Zakon nalaga organizacijam, da vodijo evidence o predpisanih identifikacijah, ki so jih opravile in da hranijo podatke in drugo dokumentacijo najmanj določeno število let po opravljeni transakciji oziroma po prenehanju veljavnosti pogodbe. Urad evidence in dokumentacijo lahko naknadno zahteva, zato mora revizor pregledati, ali le-te obstajajo, ali so vodene po kronološkem zaporedju, ali je dokumentacija, ki je označena kot uradna tajnost, hranjena ločeno od ostale dokumentacije in ali so izpolnjeni drugi z zakonom predpisani pogoji.

Ker zakon v 31. členu tudi opredeljuje informacije in dokumentacijo, za katero velja varovanje uradne tajnosti, se mora revizor seznaniti z načinom varovanja take dokumentacije ter oceniti, ali je glede na njeno pomembnost ustrezen. Način hranjenja dokumentacije mora imeti organizacija opredeljen v svojem notranjem aktu.

Izobraževanje

Revizor preveri, ali so delavci na ustreznih nivojih dovolj in pravilno ter pravočasno usposabljeni za opravljanje svojih nalog, kako organizacija skrbi za tako izobraževanje in ali posveča po mnenju revizorja temu zadostno pozornost. O tem se lahko prepriča na podlagi dokumentacije, ki jo mora organizacija voditi v zvezi z izobraževanjem.

Pri izvajanju v tem poglavju opisanih preveritev, lahko revizor neposredno uporablja določbe MSR 250.

REVIZOR IN PRANJE DENARJA

Poslovodstvo revizijske družbe mora biti seznanjeno z zakonskimi obveznostmi v primeru vstopanja v poslovna razmerja in sicer glede zbiranja podatkov o naročniku ter zahtev po vodenju evidenc in hranjenju dokumentacije.

Tudi revizijska družba je lahko kot sestavni člen v verigi pranja, vpletena v pranje denarja, zato so njene naloge v skladu z zakonom podobne, kot naloge organizacij.

Identifikacija

Revizijska družba mora v svojih notranjih aktih opredeliti minimalne kontrolne postopke, povezane s prepoznavanjem sumljivih transakcij in identifikacijo oseb, s katerimi vstopa v poslovna razmerja.

Revizor mora identifikacijo oseb opraviti vedno, kadar:

- z njimi vstopa v poslovna razmerja;
- posamična ali medsebojno povezane transakcije presegajo znesek 3.000.000 SIT; in
- je v zvezi z njimi ali transakcijami, ki jih opravljajo, podan sum pranja denarja.

Pri identifikaciji oseb v prejšnjih primerih se pridobi podatke iz 28.a člena ZPPDen-1, obseg podatkov, ki so potrebni za identifikacijo, pa je odvisen od namena za katerega se identifikacija opravlja. Revizor mora tudi upoštevati, kaj zakon smatra kot ustrezno podlago za pridobitev podatka, potrebnega pri identifikaciji oseb.

Vodenje evidenc

Revizijska družba na podlagi zakona vodi tudi predpisane evidence, in sicer tiste, ki se nanašajo na:

- stranke, s katerimi vstopa v poslovna razmerja;
- posamične ali medsebojno povezane transakcije, ki presegajo znesek 3.000.000 SIT;
- transakcije ali osebe, v zvezi s katerimi obstoji utemeljen sum pranja denarja.

V prejšnjem odstavku omenjene evidence morajo vsebovati vse potrebne podatke, ki jih zakon predvideva za posamezno skupino. Evidence, ki se nanašajo na sumljive transakcije ali osebe, se morajo voditi in hraniti ločeno od ostalih evidenc.

Revizijska družba mora vse evidence hraniti vsaj deset let po opravljeni transakciji, hraniti pa jih mora na način, ki omogoča vpogled vanje v celotne obdobju hranjenja.

Indikatorji sumljivih transakcij pranja denarja

Revizijska družba mora sestaviti seznam indikatorjev sumljivih transakcij pranja denarja. Indikatorji so namenjeni vsem zaposlenim v revizijski družbi, in jim pomagajo prepoznati vsa tista dejanja in okoliščine, s katerimi se srečujejo pri poslovanju s svojimi strankami in bi lahko nakazovale na izvajanje pranja denarja.

Revizor mora biti ves čas sodelovanja z naročnikom pozoren na indikatorje, ki bi ga lahko napeljali na sum, da je naročnik vpleten v pranje denarja. To velja še posebej pri naročnikih, ki opravljajo dejavnosti, pri katerih je tveganje za vpletenost v tovrstna kazniva dejanja večje.

Indikatorje lahko delimo na dva načina. Glede na *uporabnika* jih delimo na tiste, na katere mora biti pri svojih poslovnih razmerjih z naročnikom pozoren revizor in tiste, ki jih mora naročnik upoštevati pri poslovnih razmerjih s svojimi partnerji, glede na to, *na koga se nanašajo* pa jih lahko delimo na tiste, ki se nanašajo na transakcije in tiste, ki se nanašajo na osebe.

Pri revidiranju naročnikov, ki imajo sestavljen svoj seznam indikatorjev sumljivih transakcij, mora revizor le-tega proučiti, preveriti ali jih naročnik pri svojem delu uporablja, ter ali so z njimi seznanjeni vsi zaposleni naročnika.

Pranje denarja je dejavnost, ki se izpopolnjuje in spreminja svoje pojavne oblike, zato morajo revizorji skrbeti za tekoče dopolnjevanje seznama indikatorjev sumljivih transakcij, prav tako pa preverjati, ali je k enakemu početju zavezan tudi naročnik revizije.

Z vsako spremembi seznama indikatorjev sumljivih transakcij mora uprava revizijske družbe nemudoma seznaniti svoje osebje.

Izobraževanje

Izobraževanje osebja revizijske družbe je bistvenega pomena za uresničevanje vseh obveznosti, ki jih ima v skladu z zakonom, predvsem zato, ker revizor v primeru njenega kršenja, tudi kazensko odgovarja.

Uprava revizijske družbe mora zagotoviti redno spremljanje novosti s področja pranja denarja.

Uprava revizijske družbe ima tudi na podlagi zakona dolžnost izobraževati osebje revizijske družbe, zato mora načrtovati zadostno število in ustrezno vsebino izobraževanj s področja pranja denarja. V vsakem primeru je uprava revizijske družbe dolžna takoj seznaniti osebje z vsemi novostmi, ki se pojavijo na obravnavanem področju.

Kadar revizijska družba zaposli novo osebje, ga mora v najkrajšem možnem času seznaniti z značilnostmi kaznivih dejanj pranja denarja ter njegovimi dolžnostmi in odgovornostmi v zvezi s preprečevanjem in odkrivanjem tovrstnih kaznivih dejanj. Dokler novo osebje s tem ni seznanjeno, ne sme sodelovati pri revidiranju organizacij iz 2. člena zakona.

Posebno pozornost mora uprava revizijske družbe posvetiti izobraževanju osebja, ki opravlja dela, pri katerem je še posebej verjetno, da se bo srečalo s kaznivimi dejanji pranja denarja. Temu je izpostavljeno predvsem osebje, ki odloča o sprejemanju novih naročnikov, ki revidira naročnike, v zvezi s katerimi obstoji veliko tveganje vključenosti v pranje denarja, osebje, ki se ukvarja s svetovanjem na področju računovodstva in davkov ter drugim oblikami svetovanja s področja financ.

Revizijska družba mora pripraviti program izobraževanja s področja pranja denarja najkasneje do meseca marca za tekoče leto. Vse dejavnosti v zvezi s tovrstnim izobraževanjem mora ustrezno dokumentirati ter dokumentacijo hraniti najmanj štiri leta od dneva izvedbe izobraževanja.

Dokumentacija

Dokumentacija, ki jo zahteva zakonodaja s področja pranja denarja je sestavni del revizijske dokumentacije v zvezi z revidiranjem naročnika in se jo obravnava v skladu z MSR in drugimi

pravili revidiranja. Hrani se lahko skupaj z ostalim delovnim gradivom ali ločeno po vrstah dokumentov.

Revizijska družba mora dokumentacijo, ki jo je pridobila na podlagi zakona in evidence, ki jih v skladu s tem zakonom vodi, hraniti na način in v času, kot to predvideva zakon, ter omogočati njihovo uporabo v vsem obdobju hranjenja. Natančneje se način hranjenja ter stopnjo zaupnosti podatkov in dokumentacije opredeli v internih aktih revizijske družbe.

V primeru, da Urad od revizijske družbe zahteva določeno dokumentacijo v zvezi z naročnikom, mora revizor skrbno proučiti zahtevo, ter izročiti samo tisto dokumentacijo, ki jo Urad zahteva oziroma jo ima pravico zahtevati oziroma samo tisto dokumentacijo, ki je po mnenju revizorja potrebna za razjasnitev zadev iz zahteve Urada. Obstoji namreč nevarnost kršenja varovanja zaupnosti podatkov, ki se nanašajo na naročnika. Priporočljivo je, da se v primeru nejasnosti revizor posvetuje z Uradom ali pravnim strokovnjakom.

Revidiranju sorodne storitve in preprečevanje pranja denarja

Revizijska družba lahko za naročnike opravlja tudi druge storitve, ki niso revidiranje ter so v skladu z veljavnimi pravili revidiranja, kot so na primer računovodsko in davčno svetovanje, ocenjevanje vrednosti in podobno.

Določbe tega navodila se lahko smiselno uporabljajo tudi pri opravljanju tistih revidiranju sorodnih storitev, v zvezi z izvajanjem katerih zakon izvajalcem nalaga posebne dolžnosti.

Pri opravljanju storitev iz prejšnje točke, mora revizijska družba upoštevati predvsem določila tega navodila, ki se nanašajo na sprejemanje novih naročnikov, identifikacijo, načrtovanje dela, indikatorje sumljivih transakcij, izobraževanje, vodenje evidenc, hranjenje dokumentacije in poročanje.

Postopki ob sumu pranja denarja

Revizor se mora zavedati, da lahko pri vsakem naročniku naleti na sumljive transakcije ali osebe, ki ga napotujejo na sklep, da je naročnik vpleten v pranje denarja.

Kadar revizor pri naročniku naleti na indikatorje vpletenosti v pranje denarja, mora o sumu nemudoma poročati svojemu nadrejenemu oziroma upravi revizijske družbe, s katero skupaj proučita potrebo in dopustnost po nadaljnjem poročanju in sicer *Uradu, nadzornim organom in uporabnikom revidiranih računovodskih izkazov*.

Pri tem mora tudi proučiti možne vplive zaznanih dejanj na računovodske izkaze naročnika, ki ga revidira, prav tako pa tudi na nadaljnji potek revidiranja naročnika. MSR 240 predvideva, da revizor o sumih prevar ali napak takoj poroča tisti ravni v organizacijskem stroju podjetja, ki je nad ravno, odgovorno za posameznike, za katere sumi, da so vpleteni. Vendar pa je pranje denarja kaznivo dejanje, ob čigar odkritju zakonodaja zahteva posebno ravnanje, zato mora revizor razmisliti komu, če sploh komu v podjetju poročati o zaznanih sumih. V primeru kakršnihkoli dvomov se mora revizor posvetovati s pravnim strokovnjakom.

Revizor za poročanje Uradu ni dolžan ugotoviti natančno naravo okoliščin, na podlagi katerih je bil zaznan sum pranja denarja oziroma mu ni treba zbrati trdnih zagotovil, da je naročnik

res vpleten v pranje denarja. Dolžnost poročanja Uradu nastane že s samim sumom na pranje denarja.

Zaradi svojih potreb lahko revizor sumljive okoliščine še nadalje raziskuje, razen če to ne bi bilo v nasprotju z interesi preiskave, ki jo od prijave dalje vodi Urad in drugi državni organi. Naročnik bi namreč lahko iz revizorjevih dejanj zaključil, da je revizor odkril kaznivo dejanje, v katerega je bil vpleten. Zato se mora revizor tudi o svojih aktivnosti v zvezi z nadaljnjim potekom revizije posvetovati z Uradom ali poiskati nasvet pri pravnem strokovnjaku.

Kadar revizijo naročnika, pri katerem je revizor zaznal sum pranja denarja in o tem obvestil Urad, prevzame drug revizor, mora predhodni revizor proučiti zakonske možnosti, da o tem seznaní drugega revizorja. Pri tem upošteva predvsem podatke o tem, v kateri fazi se nahaja postopek zoper naročnika.

Revizor lahko podatke o sumu pranja denarja pridobi od stranke ali o stranki, pri ugotavljanju pravnega položaja ali pri zastopanju stranke v zvezi s sodnim postopkom, kar vključuje svetovanje o predlaganju ali izogibanju sodnemu postopku, ne glede na to, ali je takšen podatek pridobljen pred, med ali po končanemu sodnemu postopku. V tem primeru ga zakon izrecno odvezuje obveznosti poročanja Uradu.

POROČANJE

Ne glede na način, vrsto in vsebino poročanja, mora revizor temeljito proučiti zahteve po varovanju zaupnosti podatkov v vezi s poročanjem, in sicer na eni strani zakonodaje, ki ureja področje revidiranja in na drugi strani zakonodaje, ki ureja področje pranja denarja.

a) poročanje Uradu

aa) na zahtevo Urada

Na pisno zahtevo Urada lahko revizor poroča samo o stvareh, na katere se zahteva nanaša. V primeru, da iz zahteve ni jasno, katere podatke, informacije ali dokumente Urad želi pridobiti, ga mora revizor pozvati k njeni dopolnitvi.

Pristojna za poročanje Uradu je samo revizijska družba oziroma uprava v njenem imenu. Nihče drug Uradu ne sme posredovati podatkov na podlagi njegove zahteve oziroma Urad zahteve ne sme nasloviti na kogarkoli drugega v revizijski družbi.

V primeru, da Urad od revizorja zahteva določene podatke ali informacije, mora revizor proučiti, katere podatke ali informacije mu lahko posreduje, da ne bo kršil varovanja zaupnosti podatkov v zvezi z revidiranjem naročnika. Revizijska družba naj se v tem primeru ravna po načelu, da lahko posreduje le tiste podatke, ki so po njenem mnenju pomembni za pravilno razumevanje informacij, podatkov ali dokumentacije, ki jo Urad z zahtevo želi pridobiti. Priporočljivo je, da se o tem revizor posvetuje tudi s pravnim strokovnjakom.

ab) v primeru suma pranja denarja pri naročniku

Če revizijska družba pri svojem delu ugotovi, da so v zvezi s transakcijo ali določeno osebo podani razlogi za sum pranja denarja, oziroma kadar stranka od nje išče nasvet za pranje denarja mora to pisno sporočiti Uradu najkasneje v treh dneh od takrat, ko je ugotovila razloge za sum.

Pri poročanju Uradu posreduje naslednje podatke (tretji odstavek 10. člena in sedmi odstavek 38. člena zakona):

1. ime, priimek, stalno prebivališče, rojstni podatki fizične osebe oziroma firma in sedež pravne osebe ali posameznika, ki opravlja samostojno dejavnost, za katerega odvetnik, odvetniška družba ali notar opravlja storitve, oziroma pri katerem poteka revidiranje ali se zanj opravljajo računovodske storitve ali storitve davčnega svetovanja;
2. ime, priimek, stalno prebivališče, datum rojstva delavca ali pooblaščenca, ki za pravno osebo iz prejšnje točke vzpostavi trajno poslovno razmerje ali opravi transakcijo;
3. podatki iz 14. točke prvega odstavka 38. člena zakona¹ v zvezi s pravno osebo, za katero odvetnik, odvetniška družba ali notar opravlja storitve, oziroma pri kateri poteka revidiranje ali se zanj opravljajo računovodske storitve ali storitve davčnega svetovanja;
4. datum vzpostavitve poslovnega razmerja;
5. datum izvedbe transakcije;
6. znesek transakcije in valuta, v kateri se opravi transakcija;
7. namen transakcije ter ime, priimek in prebivališče oziroma firma in sedež osebe, ki ji je transakcija namenjena;
8. način izvedbe transakcije;
9. ime in priimek, datum rojstva in stalno prebivališče oziroma firma in sedež osebe, v zvezi s katero obstajajo razlogi za sum pranja denarja;
10. podatki o transakciji, v zvezi s katero obstajajo razlogi za sum pranja denarja (znesek, valuta, datum ali obdobje opravljanja transakcij);
11. razlogi za sum pranja denarja.

Pri tem mora proučiti zakonske možnosti, da o tem poroča tudi uporabnikom revidiranih računovodskih izkazov. Če kljub temu možnost poročanja v revizorjevem poročilu ni jasna, je dolžnost revizorja, da za pisno mnenje o tem zaprosi Urad oziroma se o tem posvetuje s pravnim strokovnjakom.

V zvezi s poročanjem Uradu mora revizor pripraviti ustrezno delovno gradivo.

b) poročanje uporabnikom revidiranih računovodskih izkazov

O vpletenosti naročnika v pranje denarja oziroma o kazenskih postopkih v zvezi s tem revizor v svojem poročilu poroča v primeru, da takšni postopki še niso zaključeni, pa je to na podlagi okoliščin, ki so bile proučene v skladu s točko *ba*) tega navodila, dopustno, oziroma, ko so nedvoumno zaključeni vsi kazenski postopki, in je bila njegova vpletenost v kaznivo dejanje pranja denarja tudi dokazana, to dejstvo pa ima vpliv na njegove računovodske izkaze ali bodoče poslovanje

ba) revizorjevo poročilo v primeru nezaključenih pravnih postopkov:

Če je Urad že zaključil svoje postopke v zvezi z ugotavljanjem pranja denarja ter je zadevo prepustil v nadaljnjo obravnavo organom pregona, in je tudi naročnik seznanjen s tem, da proti njemu teče kazenski postopek v zvezi s sumom storitve kaznivega dejanja pranja denarja, je revizor dolžan svoje poročilo prilagoditi s pojasnjevalnim odstavkom, ter v njem

¹ *Ime, priimek, prebivališče, rojstni podatki vsake fizične osebe, ki je posredno ali neposredno imetnik 20 % poslovnega deleža, delnic oziroma drugih pravic, na podlagi katerih je udeležen pri upravljanju pravne osebe, oziroma je udeležen v kapitalu pravne osebe z najmanj 20% deležem ali ima obvladujoči položaj pri upravljanju s sredstvi pravne osebe.*

opozoriti na omenjene okoliščine in njihov morebitni vpliv na poslovanje naročnika oziroma na njegove računovodske izkaz.

Pri preverjanju dopustnosti poročanja v zvezi s tem, se mora revizor posluževati izjav naročnika ter pojasnil Urada oziroma drugega pristojnega organa, ki vodi postopek.

Primer pojasnjevalnega odstavka:

"Ne da bi v svojem mnenju izrazili pridržke, opozarjamo na pojasnilo X k računovodskim izkazom. Podjetje je obtoženo kaznivega dejanja pranja denarja v skladu z ___ in zoper njega teče kazenski postopke, katerega končni izid ni mogoče predvideti, v računovodskih izkazih pa ne izkazuje rezervacij za kakršnekoli obveznosti, ki lahko nastanejo iz tega (...ali...je ogroženo njegovo prihodnje poslovanje)"

bb) revizorjevo poročilo v primeru zaključenih pravnih postopkov:

V primeru, da je naročnik pred revizijo oziroma v času revizije bil obtožen kaznivega dejanja pranja denarja, mora revizor preveriti, ali ima omenjeno dejstvo kakršenkoli vpliv na njegove računovodske izkaze oziroma bodoče poslovanje. Skladno s tem mora razmisliti o prilagoditvi svojega poročila.

bc) revizorjevo poročilo o drugih kršitvah zakona, ki ne predstavljajo sum pranja denarja:

Pri odkritih kršitvah drugih določb zakonodaje s področja pranja denarja, ki pa ne predstavljajo kaznivega dejanja pranja denarja, revizor poroča v skladu z MSR 250 - Spoštovanje zakonov in drugih predpisov pri reviziji računovodskih izkazov.

DATUM UVELJAVITVE NAVODILA

Navodilo je sprejel revizijski svet Slovenskega inštituta za revizijo na svoji 7. seji dne 5. septembra 2002, prične pa se uporabljati 20. septembra 2002.

Priloga 1: "Predlog indikatorjev sumljivih transakcij pranja denarja"

Revizijska družba mora imeti izdelan seznam indikatorjev sumljivih transakcij povezanih s pranjem denarja, ki je revizorju v pomoč pri revidiranju. Nekaj jih navajamo v nadaljevanju:

1. Stranka ne pozna dobro svojega posla, iz česar lahko zaključimo, da ga dejansko tudi ne opravlja ali pa ga opravlja v zelo omejenem obsegu.
2. Revizorju ni nikoli omogočeno, da bi si ogledal poslovne prostore ali proizvodne obrate stranke, kar daje lahko slutiti na obstoj fiktivnega podjetja.
3. Zapletena struktura korporacije, pri čimer to glede na dejavnost in tudi iz drugih razlogov ni smiselno oziroma upravičeno.
4. Ustanavljanje podjetij brez posebnega poslovno upravičenega razloga.
5. Naročnik vnaprej plača za posel, ki še ni dogovorjen oziroma je malo verjetno, da tudi bo. Kasneje posel ni sklenjen, zato stranka zahteva denar nazaj, to pa je priložnost, da kot vir premoženja prikaže revizijsko družbo, ki uživa zaupanje in ugled v javnosti.
6. Velika, nepojasnjena nihanja v prihodkih oziroma za panogo neobičajno visoki prihodki glede na odhodke.
7. Naročnik revizije želi pri revizijski družbi hraniti denar oziroma jo prosi, da v njegovem imenu opravi določene finančne transakcije.
8. Obsežne, zapletene ali nenavadne transakcije, najpogosteje s povezanimi osebami ali osebami, ki odstopajo od običajnih strank (recimo plačila fizičnim osebam).
9. O transakcijah ni nobenih dokazil (informacij, pojasnil) oziroma le-ta niso zadovoljiva.
10. Knjiženje transakcij na podlagi neverodostojnih listin.
11. Transakcije s podjetji, katerih identiteto dejanskih lastnikov je težko ugotoviti.
12. Obsežno gotovinsko poslovanje pri podjetjih z dejavnostjo, za katero gotovinsko poslovanje ni značilno.
13. Plačila za nedefinirane storitve oziroma plačila za večji obseg storitev, kot ga je moč dokazati oziroma plačila, ki odstopajo od običajnih plačil.
14. Velika zamuda pri odpiranju računa podjetja (račun podjetja odprt veliko kasneje, kakor je ustanovitev podjetja).
15. Ustanavljanje podjetja brez ekonomskega razloga.
16. Potovanja v tujino, ki so glede na poslovanje podjetja nepotrebna oziroma so prepogosta.
17. Podjetje ima evidentiranih nekaj posameznih transakcij, ki so glede na ostale transakcije, nenavadno obsežne.
18. Neobičajne zahteve stranke po gotovinskem plačilu ali plačilu s čekom na prinositelja za prodano blago ali opravljeno storitev.
19. Sklenitev pogodbe o življenjskem zavarovanju s plačilom enkratne premije in predčasno prekinitvijo pogodbe brez utemeljenega razloga.
20. Večkratna opustitev odprave pomanjkljivosti v zvezi z notranjimi kontrolami brez utemeljenih razlogov.
21. Odpiranje večjega števila računov brez jasne ekonomske pravne logike in poslovanje preko računov, ki v nasprotju s predpisi niso prikazani v bilancah.
22. Poslovanje z državami, ki so znane po proizvodnji mamil ali kot "davčni raji".

Sestavni del navedenih indikatorjev je tudi seznam indikatorjev, ki jih posebej predpiše minister za finance v skladu z zakonom o preprečevanju pranja denarja.

Priloga 2: "Izjava posloводства o vpletenosti v kazniva dejanja"

Priporočljivo je, da revizor v ravnateljske predstavitve (MSR 580) vključi tudi izjavo, da je ravnateljstvo revizorja seznanilo z vsemi kazenskimi postopki, ki tečejo oziroma so bili do podpisa te predstavitve uvedeni proti naročniku.

Namen take predstavitve je predvsem v tem, da revizor v primeru, da je v zvezi z naročnikom podal prijavo o sumu pranja denarja Uradu, pred sestavitvijo poročila o revidiranih računovodskih izkazih dobi zagotovilo, da v zvezi s pranjem denarja proti naročniku ni bil uveden kazenski postopek, kar bi lahko pomembno vplivalo na njegovo poročilo.

Zagotovilo, ki ga revizor v zvezi s tem dobi od naročnika se lahko glasi:

"Izjavljamo, da smo vas seznanili z vsemi sodnimi postopki, ki tečejo proti družbi _____ oziroma so bili do podpisa te predstavitve uvedeni proti družbi ter da nimamo informacij, da bi bilo posloводство družbe ali njeni zaposleni vpleteni v kaznivo dejanje pranja denarja"

Prilagoditev poslovodske predstavitve pa je potrebna tudi v delu, ki se nanaša na posredovanje dokumentacije:

"Na razpolago smo vam dali vse poslovne knjige in z njimi povezano dokumentacijo ter vse zapisnike sestankov delničarjev in upravnega odbora razen dokumentacije, za katero velja uradna tajnost po 31. členu zakona o preprečevanju pranja denarja."